

ומשנים: אמר רבי יונתן: התורה העידה על כלי חרס שנפל לתוכו שרץ, שכל האוכל שבתוכו נטמא. שהרי כתוב "כל אשר בתוכו יטמא", ואפילו היה כלי החרס מלא גרגירים קטנים של חרדל, נטמא כל החרדל.

ומוכח, שאף על פי שהכלי חרס אינו נוגע אלא בגרגירים הסמוכים לדפנותיו, בכל זאת טמאים כל הגרגירים, כיון שנכנסו לתוך חללו של הכלי חרס הטמא. (168)

ואם כן מוכח, ש"תוכו" האמור ב"לטמא" משמעו שאף על פי שלא נגע הכלי חרס באוכל שנכנס לתוכו נטמא האוכל מחלל הכלי.

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: ויהא כלי חרס מיטמא מגבו, שאם נגעה טומאה בגבו של כלי החרס יהא כלי החרס טמא מקל וחומר: ומה כל הכלים, שאין מיטמאין מאוירן, שאם לא נגעה בהם הטומאה אלא שנכנסה לאויר לתוך חללם לא נטמאו הכלים, הרי הם מיטמאין מגבו, שאם נגעה בהם הטומאה, ואפילו מבחוץ, נטמאו הכלים. כלי חרס, החומר שמיטמא מאוירן, אפילו לא נגעה בו הטומאה, אינו דין שיטמא [שיקבל טומאה] מגבו?

ומשנים: אמר קרא בכלי הנמצא באהל המת "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו" — טמא הוא. ודרשין מ"פתוח", איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו? כלומר, שפתחו גורם לו טומאה, הוי אומר זה כלי חרס, שנאמר בו שמקבל טומאה משרץ שנכנס לתוכו. וכי אין צמיד פתיל עליו, כשאינו

ותו הוינן בה: ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן, אפילו לא נגעה בהן הטומאה אלא שנכנסה לתוך חללם, מקל וחומר:

ומה כלי חרס, שאין מיטמא מגבו, מיטמא מאוירן, כל הכלים החמורים ממנו שמיטמאין מגבו, אינו דין שמיטמאין מאוירן?!

ומשנים: אמר קרא בכלי חרס "תוכו" למעט: תוכו של זה, ולא תוכו של אחר. ששאר הכלים, מלבד כלי חרס, לא נטמאים על ידי טומאה הנכנסת לתוכו של הכלי מבלי שתיגע בו.

ומקשינן: והני "תוכו", הא כבר דרשיננהו להו, ששני "תוכו" נאמרו. האחד, לגופו ללמד על כלי חרס שטמא על ידי תוכו. והשני, ללמד ממנו בגזירה שוה, כדאמרינן: "נאמר תוכו לטמא ונאמר תוכו לטמא". ואם כן, לא נשאר "תוכו" מיותר כדי למעט "תוכו של זה ולא תוכו של אחר"?

ומתרצינן: ארבעה "תוכו" כתיבי. כלומר, שכל אחד משני ה"תוכו", יש בו שתי

דרשות, כיצד? **תוכו** — **תוך**, **תוכו** — **תוך**. שהיה יכול לכתוב "תוך" וכתב "תוכו", הרי יש בכל "תוכו" שתי דרשות, ובשני ה"תוכו" יש ארבע דרשות.

חד "תוכו" בא לגופיה, וזהו "תוכו" דכתיב אצל כלי חרס הטמא שכל אוכל שבתוכו נטמא. וממנו אנו לומדים שאפילו אם הכלי לא נגע באכל נטמא האוכל, שהרי התורה העידה על כלי חרס שכל אשר בו נטמא ואפילו היה מלא גרגירי חרדל.

וחד — לגזירה שוה, ה"תוכו" דכתיב ביחס לקבלת הטומאה של כלי חרס לומדים בו גזירה שוה "תוכו לטמא תוכו ליטמא" שהכלי נטמא על ידי טומאה שבחללו ואפילו לא נגעה בו.

וחד — לדרוש "תוכו של זה, ולא תוכו של אחר".

וחד — לדרוש: **תוכו** ולא **תוך** **תוכו**. שאם היה כלי מונח בתוך כלי חרס [תנור] טמא, והיה אוכל בתוך הכלי הפנימי, לא נטמא האוכל. כיון שאותו האוכל לא נמצא בתוך הכלי חרס הטמא אלא בתוך הכלי שנמצא בתוכו של הכלי חרס.

ואפילו אם הפנימי היה כלי שטף, (169) דהיינו, משאר כלים שאינם כלי חרס, (170) גם כן מציל את האוכל שבתוכו שלא יטמא מהכלי החיצון, משום "תוכו, ולא תוך תוכו", ונחשבים האוכלין כמי שמצויין ב"תוכו" של הכלי ולא ב"תוכו" של התנור [אלא רק ב"תוך תוכו"], ולפיכך אינם נטמאים מאויר התנור המטמא בטומאת שרץ.

דלא אמרינן שכלי שטף, שמקבל טומאה מגבו, הוא עצמו נטמא מהכלי חרס, לפי שגבו נוגע בכלי חרס, ולכן אין בכחו לחצוץ בפני טומאת כלי החרס שלא תטמא את

מציל אף שאין לו תורת אויר, ונחשבים האוכלין כאילו עומדים באויר החיצון, ואינו ככלי חרס שיש לו תורת אויר ונחשב שהם באויר הפנימי שהוא כלי בפני עצמו. והיינו, שכלי שטף אין לו שם "תוך" בפני עצמו לגבי טומאה, ודי בכך שבמציאות תוכו חלוק.

והגר"א [באליהו רבה כלים פ"ח מ"ד] כתב שהחידוש הוא שעל אף שכלי שטף אינו מציל בצמיד פתיל, בכל זאת הוא מציל בתוך תוכו. ובאור גדול [על המשניות] פירש, שהחידוש של הצלת תוך תוכו נצרך רק בכלי שטף, כי כלי חרס שפיו יוצא למעלה מהתנור נחשב כמוקף צמיד פתיל, שמועיל בו אפילו אם פיו בתוך התנור. ורק בכלי שטף שלא מועיל צמיד פתיל כשהוא בתנור, צריך לטעם של תוך תוכו אפילו

169. ונקרא "כלי שטף" [שהוא שמם של כל הכלים שיש להם טהרה בטבילה, להוציא כלי חרס שאין להם טהרה בטבילה] משום שאם היה טמא אפשר לטהר אותו על ידי "שטיפה" [טבילה] במקוה. מה שאין כן כלי חרס שאין לו טהרה במקוה.

170. רש"י פירש שהחידוש בכלי שטף הוא שמציל אף שמטמא מגבו, והטעם שמציל משום שרק אוכלים נטמאים באויר כלי חרס ולא כלי. ומשמע שאילו היה נטמא הכלי, הוא לא היה חוצץ בפני הטומאה.

ובתוס' ביארו שהחידוש בכלי שטף הוא שמציל אפילו שאינו מינו.

והר"ן ביאר שהחידוש הוא שכלי שטף

האי, היינו דוקא כלי חרס שבו הכתוב מדבר [וכדילפינן לה מ"איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחור"] הוא דאמרינן דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש צמיד פתיל עליו, טהור הוא. שכך למדנו לעיל שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו.

הא, כל הכלים, לא נאמר בהם דין זה, אלא בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם, מיטמאין. לפי שהם מקבלין טומאה מגבן, ולכן אפילו היה הכלי סגור הרי הוא נטמא על ידי גבו שנמצא באהל המת ומקבל טומאה ממנו.

מתניתין:

כלי העשוי מעץ שאין לו בית קיבול, הרי

האוכל שבתוך הכלי שטף. לפי שהכלי שטף באמת לא מקבל טומאה מהכלי חרס, שכך הוא הדין שכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, וכאן כלי החרס הרי הוא רק ראשון לטומאה.

ותו הוינן בה: ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן, אלא רק מתוכן, ובנגיעה, שרק אם הטומאה נכנסה לתוך הכלי וגם נגעה שם בכלי יהא הכלי טמא, מקל וחומר:

ומה כלי חרס, שמיטמא מאוירו, אינו מיטמא מגבו, כל הכלים, שאין מיטמאין מאוירן, כדילפינן מ"תוכו" של זה ולא תוכו של אחר" אינו דין שאין מיטמאין מגבן?!

אמר קרא "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא", ודרשינן מ"הוא":

כשפיו גבוה מהתנור.

ובשטמ"ק [אות י"ז] הקשה הרי דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, ותירץ משום דגלי קרא שאין כלים נטמאים מאויר כלי חרס, והיינו שלענין טומאה זו נחשב שאינו מקבל טומאה, וחוצץ. ומשמע שאם היה מקבל טומאה, לא היה חוצץ וחולק לעצמו מקום להחשב תוך בפני עצמו. ולכאורה מוכח מדברי רש"י ושטמ"ק שהצלת תוך תוכו היא משום חציצה, ושלא כמבואר לעיל.

אולם יתכן, שגם רש"י מודה שדבר טמא מציל בתוך תוכו, ורק שאם היה הכלי מקבל טומאה מהכלי החיצון, היה נחשב הוא עצמו בתוך הכלי החיצון ולא יכל לחלק ולעשות תוך בפני עצמו.

ומקור לכך יש מדברי הרמב"ם [פט"ו מטומאת מת ה"ג] שכתב שפחות מכזית מנבילה או מת חוצצין כי הם טהורים, ותמה הרש"ש

באהלות [פ"י מ"ה] שהרי הם עצמם ודאי טמאים. וביאר הגר"ש רוזובסקי [ב"ב סימן ט"ו בסוגיא דרקיק] שגוף טמא אף על פי שטמא אינו חשוב כטמא רק אם הוא גוף שמקבל טומאה, והיינו שגוף טמא מציל כי הוא עושה מקום אחר, אך כשהוא מקבל טומאה ויש בו טומאה אינו חולק מקום כי הוא עצמו בכלל הטומאה.

וגם הגר"ח כתב [בפי"ד מכלים ה"ח] שתוך תוכו אינו מדין הצלה מפני הטומאה, אלא שתוך הכלי הפנימי אינו בכלל תוכו של חיצון, והראיה שהרי אפילו אם השרץ בכלי חרס הפנימי אין החיצון נטמא, אף שכלי חרס מקבל טומאה ואינו חוצץ, וכמבואר בתוס'. והוכיח מכך שאפילו אם הכלי הפנימי טמא, אין האוכלין שבתוכו נטמאים מהשרץ שבחיצון, כי אף שאינו חוצץ, תוך אחר הוה. [אך אילו היה הכלי הפנימי מקבל טומאה מאויר כלי החיצון, לא היה תוכו נחשב כתוך בפני עצמו].

אף על פי שהוא כלי גמור והוא ראוי לשימוש, אין הוא מקבל טומאה.

ואם יש בו בית קיבול — הרי הוא מקבל טומאה משעה שהוא ראוי לתשיש המיועד לו, ואפילו לא נשלמה לגמרי מלאכת הכלי.

ואילו כלי העשוי ממתכת דינו להיפך: כל עוד לא נשלמה לגמרי מלאכת הכלי הוא אינו מקבל טומאה. ואם הכלי גמור הרי אפילו אין לו בית קיבול הוא מקבל טומאה.

נמצאנו למדים: שהטהור בכלי עץ — טמא בכלי מתכות.

והטהור בכלי מתכות — טמא בכלי עץ.

גמרא:

תנו רבנן: גולמי כלי עץ, שלא נגמרה מלאכתם לגמרי, טמאין. דהיינו ראויים הם לקבל טומאה!

פשוטיהן של כלי עץ, דהיינו, שאין להם בית קיבול, הרי אפילו נגמרה מלאכתם — טהורין, שאינם מקבלים טומאה!

גולמי כלי מתכות — טהורין, ואילו פשוטיהן — טמאין!

נמצא: שהטהור בכלי עץ — טמא בכלי מתכות!

והטהור בכלי מתכות — טמא בכלי עץ!

ואלו הן גולמי כלי עץ: כל שעתידי —

לשוף, לשפשף הכלי.

לשביץ, לעשות בו משבצות.

לגרר, להחליק אותו.

לכרכב, לחקוק בו עיגולים.

להטיח בטונס, לשפשף אותו בעור דג ששמו טונס.

וכן אם היה הכלי —

מחוסר כן, שאין לו בסיס שיוכל לעמוד עליו כראוי.

או מחוסר אוגן שלא היתה שפה לפי הכלי.

או מחוסר אוזן שמחזיקים בה הכלי —

הרי הוא טמא.

אבל אם היה הכלי מחוסר חטיטה, שלא נחקק בו עדיין בית קיבולו, הרי הוא טהור.

ודנה הגמרא: מחוסר חטיטה — פשיטא שהוא טהור, שהרי עדיין אין כאן התחלה של כלי!?

ומתרצינן: לא צריכא הברייתא להשמיענו, אלא באופן דחק קפיזא בקבא. שהיה בדעתו לעשות בית קיבול המכיל קב, שהוא ארבעה לוגין, אך בינתיים חקק בעומק המכיל שלשה לוגין בלבד, שכבר ראוי הוא לשימוש. אלא, שמכיון שאינו ראוי עדיין לשימוש אשר לו הוא נועד, שהרי לא הושלמה החקיקה כפי שיש בדעתו, לכן נחשב הכלי כלא נגמרה מלאכתו ואינו מקבל טומאה.

וממשיכה הברייתא: ואלו הן גולמי כלי כה-ב מתכות: כל שעתידי לשוף, לשבץ לגרר ולכרכר, לעשות בו ציורים, להקיש בקורנס כדי ליישר את הבלוטות, או שהיה הכלי